

V súvislosti s pripravovaným odvysielaním relácie s názvom „Infiltrace – obchod s nádejí“ som bola oslovená a požiadaná vyjadriť sa k obsahu dokumentu ako certifikovaný behaviorálny analytik pracujúci s deťmi s PAS intervenciami vychádzajúcimi z aplikovanej behaviorálnej analýzy (ABA).

Z dokumentu bohužiaľ nie je jasné, či jeho zámerom bolo prezentovať (1) konkrétne centrum aplikujúce princípy a metódy ABA s nedostatočnou kvalitou alebo (2) prístup ABA ako neefektívnej metódy pri výchove a vzdelávaní detí s PAS.

(1) Dokument pôsobí účelovo zostrihaný, ponúka veľmi málo ukážok, ktoré sú vytrhnuté z kontextu. Musím však povedať, že v prezentovaných ukážkach bolo vidieť viacero chýb pri učení zo strany terapeutov ako: nedostatočné posilňovanie, chýbajúce bezchybné učenie, nesprávna aplikácia proaktívnych ako aj reaktívnych stratégií pri výskyte správania alebo slabá štruktúra sedenia či organizácia centra. Ale neboli to chyby, ktoré v komentároch vyslovil MUDr. Matýs. Znova podotýkam, že je zložité sa vyjadriť ku celkovej kvalite centra, len na základe prezentovaných ukážok. Z profesionálneho ako aj z etického hľadiska bolo úlohou infiltrátorky kontaktovať supervízora programu a akékoľvek nejasnosti v používaní jednotlivých metód ABA prediskutovať s ňou. Certifikovaní behaviorálni analytici ako aj kandidáti na certifikáciu (ktorou je pani [REDAKOVANÉ]) sú povinní dodržiavať etický kódex stanovený medzinárodnou certifikačnou radou BACB (Behavior Analyst Certification Board). V prípade, že má niekto podozrenie na neetické zaobchádzanie s deťmi/klientami, bolo potrebné svoje obavy diskutovať s nadriadeným alebo so supervízorom a pri nedostatočných zmenách postupovať podľa pokynov BACB. Tento postup v tomto prípade zachovaný nebol. Dokument odкрýva nesprávne taktiky z ekonomického a podnikateľského hľadiska, ako aj v aplikovaní ABA metód a princípov. Posúdenie prvých dvoch oblastí nie je v mojej kompetencii komentovať. Avšak podľa môjho názoru nebolo v kompetencii pani infiltrátorky ako aj pána MUDr. Matýsa komentovať ABA, keďže ich vzdelanie a pracovné skúsenosti im neumožňujú objektívne posúdenie správnosti aplikácie ABA metód, čo mohlo byť vidieť aj v ich komentároch s nesprávne uvedenými informáciami.

(2) Aplikovaná behaviorálna analýza je považovaná za efektívny, tzv. evidence-based prístup pri výchove a vzdelávaní osôb s PAS, čo je potvrdené veľkým množstvom štúdií, takže je zbytočné sa vyjadrovať k otázke jej efektivity. Je dôležité podotknúť, že ABA nie je terapia pre deti s PAS. Ako vedná disciplína, ktorá sa zaoberá správaním a podnetmi z prostredia, tzv. princípmi správania. Tieto princípy správania ovplyvňujú správanie každého jednotlivca, čiže vyjadrenie, že ABA nie je pre každého je veľmi mylné. Na základe experimentálnych a aplikovaných výskumov bolo vytvorených viacero metód a procedúr, ktoré sa využívajú na modifikáciu správania jednotlivca. Tie sú individualizované a aplikované až po dôkladnom zvážení či stanovenou procedúrou dôjde k želanej zmene v správaní. V dokumente boli aj chybné informácie, čo sa týka pomenovania jednotlivých odborníkov v ABA a ich požadovaného vzdelania. V súčasnosti je možné ABA študovať ako 5-ročný magisterský program alebo absolvovať 315 hodín ABA v rámci rozširujúceho vzdelania, kde je povinný magisterský titul v pedagogike, psychológii alebo inom humanitnom obore. Budúci behaviorálni analytici (BCBA), musia získať 1500 až 2000 hodín supervízie, za kvalitu ktorej je zodpovedný samotný supervízor a nakoniec úspešne

absolvovať certifikačný test. **Asistent behaviorálneho analytika (BCaBA)** musí absolvovať taktiež rozširujúce vzdelanie v rozmedzí 225 hodín a 1000 až 1300 hodín supervízie predtým, ako je pripustený na certifikačný test. Pre oboch potom platí 2-ročná re-certifikácia, ktorej súčasťou je získanie kreditov vrátane supervízie a etiky. Iba BCBA je nezávislý odborník v ABA, ktorý však podľa etického kódexu konzultuje jednotlivé prípady, ak je to nevyhnutné s inými BCBA, ktorí môžu mať viac skúsenosti v danej oblasti. BCaBA aj po získaní certifikátu pracuje naďalej pod supervíziou BCBA, ktorý dohliada nad individuálnymi behaviorálnymi plánmi každého klienta. **Registovaný behaviorálny technik (RBT)** alebo ako bolo v dokumente spomínané behaviorálny technik je osoba, ktorá priamo pracuje s klientom a aplikuje metódy, ktoré sú určené BCBA alebo BCaBA. Táto funkcia bola certifikačnou radou zavedená v roku 2014 za účelom skvalitnenia práce a identifikovania minimálnych požiadaviek práve tých, ktorí priamo pracujú s klientami. V súčasnosti je podmienkou na získanie RBT absolvovanie 40 hodinového kurzu, kompetenčné hodnotenie, čiže hodnotenie praktických zručností a v závere certifikačný test. Keďže behaviorálny technik nemá dostatočné vzdelanie, aby mohol samostatne rozhodovať o postupe učenia a modifikácie správania, nemôže pracovať osamote, bez supervízie. V dokumente bolo mylné pomenovanie funkcie osoby pracujúcej s deťmi. ABA terapeut nie je na rovnakej funkcii ako behaviorálny analytik. V zahraničí sa používa pojem ABA terapeut pre osobu, ktorá pracuje priamo s deťmi, čiže na funkcii behaviorálneho technika. Osoba, ktorá je za program zodpovedná je behaviorálny analytik (v súčasnosti - BCBA). U nás sa pod pojmom terapeut myslí osoba, ktorá ma za sebou niekoľko ročné vzdelanie a školenie v danej terapeutickej metóde. Keďže ako som spomínala ABA nie je terapia, pojem ABA terapeut neopisuje osobu aplikujúcu terapeutický postup. Je to len označenie profesie, ktorý sme „zdedili“ zo zahraničia a ktorý je u nás zaužívaný na pomenovanie osoby, ktorá priamo pracuje s dieťaťom v centre.

Kvalitný ABA program detí s PAS musí obsahovať istú štruktúru. Tá nápomáha rodičom k tomu, aby mali istotu, že ich dieťa dostáva tú najlepšiu pomoc bez rizika ohrozenia tak ako fyzického tak aj duševného zdravia. Supervízor behaviorálneho programu založeného na ABA musí byť behaviorálny analytik, ktorý sa naďalej kontinuálne vzdeláva, čím do programu prináša vždy len tie najnovšie vedecky overené postupy. Povaha supervízie je individuálna, avšak musí byť dostatočná tak, aby supervízor mal istotu, že terapeuti aplikujú intervenčné postupy tak ako sú určené. Okrem priamej supervízie, kedy je supervízor prítomný v centre, sú nápomocné aj video ukážky alebo online supervízia v priamom prenose. Súčasťou školenia terapeutov je okrem teoretického základu nápomocná aj praktická časť spolu s absolvovaním kompetenčného hodnotenia. Práve kompetenčné hodnotenie poskytne supervízorovi istotu, že jednotlivé metódy učenia sú aplikované správne. Kompetenčné hodnotenia sa používajú osobitne pre jednotlivé metódy alebo postupy a sú realizované opakovane. Rodič má právo sa viac zaujímať o kvalifikáciu zamestnancov centra, kde jeho dieťa absolvuje behaviorálne intervencie. Progres detí by mal byť zaznamenávaný objektívne a rodič by mal byť oboznámený s cieľmi, na ktorých sa pracuje s ich odôvodnením. ABA je založená na dátach, ktoré by mali byť kontrolované supervízorom a do ktorých je rodičovi umožnené kedykoľvek nahliadnuť.

Záverom by som chcela zhrnúť, že dokument (účelovo?) nepopisuje intervenčný prístup založený na ABA. Je nesprávne, na základe tejto ukážky posudzovať ABA prístup

a ignorovať stovky vedeckých štúdií preukazujúcich jeho efektivitu pri vzdelávaní detí s PAS a prirovnávať tento prístup k nepodloženým tvrdeniam o jeho podobe k „výcviku psov“. Zároveň je neetické hodnotiť kvalitu práce terapeutov na základe krátkych ukážok ich práce. Taktiež za veľmi rozporuplné považujem získanie materiálov, ktoré bolo z môjho pohľadu veľmi neetické. Ako som už spomínala, k právnym záležitostiam fungovania centra sa v tejto chvíli vyjadrovať nebudem.

S pozdravom,

Mgr. Ivana Trellová, BCBA

